Motion

1975/76: 1403

av fröken Eliasson m. fl.
om treterminssystem i gymnasieskolan

En fortsatt reformering av vårt skolsystem är nödvändig. Sverige har ett väl utbyggt skolsystem, men ännu finns områden som kan förbättras. Vi vill här främst ta upp gymnasieskolans problem.

De senaste åren har elevernas intresse för att påbörja gymnasial utbildning omedelbart efter grundskolan minskat. Samtidigt har avhoppen från gymnasieskolan ökat oroväckande. Det finns därutöver inom gymnasieskolan tecken på problem i form av bristande studiemotivation. Mot denna bakgrund är det angeläget att vidta åtgärder för att successivt förbättra gymnasieskolan. Dagens utbildning är i alltför hög grad institutionaliserad. Kontakterna med det övriga samhället är alltför få. Vi har hamnat i en situation där skolan upplevs som en verksamhet avskild från samhället i övrigt. Det är otillfredsställande att en mycket stor del av ungdomen är nästan 20 år innan den får någon djupare kontakt med samhället utanför skolan. Vi finner det angeläget att utbildningen utformas så, att ungdomar på ett stimulerande sätt kan skaffa sig erfarenheter från det övriga samhället och arbetslivet.

Några iakttagelser inom och utom skolan ställer krav på förändringar av gymnasieskolan:

1. När den nya gymnasieskolan infördes av riksdagen var målsättningen att 90 % av grundskoleeleverna skulle gå vidare till gymnasiet. Nu inriktas utbyggnaden på att bereda 97 % av alla 16-åringar tillträde till gymnasial utbildning. I dag är det dock inte mer än ca 65 % av eleverna som fullgör gymnasial utbildning. Närmare 25 000 ungdomar lämnar varje år skolan med enbart grundskoleutbildning eller avbrutna gymnasiestudier.

2. Av undersökningar som gjorts vet man att bristande studiemotivation är en av de viktigaste anledningarna till att ungdomen avbryter gymnasieutbildningen. Dessutom finns det undersökningar som klart anger att studiemotivationen är låg även bland de elever som fortsätter att gå på gymnasieskolan. Framför allt är gymnasieeleverna missnöjda med den teoretiska slagsida som utbildningen har fått i dag. Samtidigt finns det klart märkbara variationer i studiemotivation mellan olika gymnasielinjer.

3. För några år sedan hade i första hand praktiskt inriktade elever möjligheter att studera på gymnasieskolans yrkesinriktade linjer. I dag tar elever med teoretisk inriktning på de högsta betygen från gymnasieskolan upp en allt större del av gymnasieskolans yrkesinriktade linjer.

Elever med praktisk läggning hänvisas då till teoretiska linjer. Detta påverkar självfallet studiemotivationen.

4. Arbetslösheten bland ungdomen ökar. Det allvarliga är att en stor del av de arbetslösa ungdomarna utgörs av dem som misslyckats i skolan och därför lämnat skolan utan vare sig yrkes- eller grundutbildning. I och för sig skulle dessa ungdomar få en bättre situation om nya jobb skapades i den utsträckningen att alla kunde få arbete. Men vad som speciellt oroar är att en stor del av ungdomen — just de som är i störst behov av en utbildning — lämnar skolan med en mycket bristfällig grundutbildning. Målsättningen med utbildningspolitiken måste vara att utforma skolan på ett sådant sätt att alla ungdomar genom den kan skaffa sig en god grundutbildning.

Med någon överdrift skulle man kunna säga att dagens skola på ett utmärkt sätt tar hand om de elever som det går bra för. Däremot tar inte skolan lika självklart hand om de elever som inte orkar med, som är trötta eller som har förlorat motivationen för studier. Detta måste rättas till. I annat fall riskerar dessa ungdomar som inte orkar med skolan att bli "de ständiga förlorarna". De riskerar att få de sämsta jobben, de lägsta lönerna, att först bli permitterade. De löper också de största riskerna att hamna i en utsatt social situation.

I dagsläget måste stora resurser sättas in för att ge ungdomar arbete eller stimulans och vägledning att komma igen. Det är nödvändigt att förändra gymnasieskolan på kort sikt med ett ökat inslag av praktik på alla linjer och ett ökat utbud av kortare yrkesinriktade kurser. Dessutom måste utbildningskapaciteten på de praktiska linjerna i gymnasieskolan ökas. Målsättningen måste vara att göra snabba förbättringar av gymnasieskolan för alla linjer och alla elever. På längre sikt måste förändringar göras i hela utbildningssystemet.

Utgångspunkten måste vara att förbättra kontakterna och samspelet mellan utbildnings- och arbetsliv. Enligt vår uppfattning är det viktigt, men ej tillräckligt, att inom den traditionella undervisningens ram kraftigt förbättra informationen om arbetsliv och fackligt arbete. Vi menar att det inom hela gymnasieutbildningen måste integreras återkommande perioder av yrkeslivspraktik. Enligt vår uppfattning bör strävan vara att ge varje elev cirka 3—4 månaders yrkespraktik varje år.

På exempelvis en 3-årig utbildningslinje skulle detta betyda att eleverna erhåller sammanlagt inemot ett års yrkeslivspraktik. Det är angeläget att garantera att de olika praktikperioderna ger eleverna möjlighet till kontakter inom olika sektorer av arbetslivet.

Vår uppfattning är att praktiken i första hand skall vara "miljöpraktik", dvs. praktiken skall i första hand inte syfta till att ge eleven "fackpraktik" inom det arbete man ämnar ägna sig åt senare i yrkeslivet.

Praktiken skall ge eleven allmänna kunskaper om och upplevelser av arbetslivet. Vi anser att även en teoretiskt inriktad elev har stor glädje

av praktisk yrkeserfarenhet. Den som utbildas till ekonom och som kanske skall syssla med ekonomisk planering under 40 år framåt skulle ha stor nytta av att exempelvis ha arbetat på ett ålderdomshem, på ett snabbköp, inom en verkstadsindustri, på ett jordbruk eller på ett kontor. Vi är övertygade om att detta skulle vara ett verksamt medel att komma till rätta med de traditionella könsbundna yrkesvalen inom olika yrkesområden och den förlegade föreställningen om att samhället är indelat i snäva yrkeslivssektorer.

För att åstadkomma och förverkliga ett utbildningssystem där undervisning i skolan varvas med yrkeslivspraktik föreslår vi att dagens tvåterminssystem ersätts med ett treterminssystem. Under två av terminerna skall eleverna läsa i skolan, under den tredje praktisera i yrkeslivet. Förslaget innebär således att en tredjedel av gymnasieeleverna under skolåret ständigt är ute på praktik.

Det svåraste problemet torde vara att inom rimlig tid kunna anskaffa praktikplatser. Enligt våra beräkningar torde det behövas inemot 60 000 årspraktikplatser inom arbetslivet för att tillgodose behovet av praktikplatser för eleverna på den 2-, 3- och 4-åriga gymnasieskolan. Därför måste reformen för varvad utbildning kombineras med att någon form av studielön införs. Studielönen, som blir en ersättning för dagens studiestöd, skall utgå till gymnasieeleverna under såväl terminen i skolan som under praktiktiden.

Samhällsekonomiskt behöver denna reform inte innebära någon större belastning. Det är i första hand fråga om *när* "inskolningen" i arbetslivet sker. I dag sker inskolningen *efter* avslutad utbildning — i vårt förslag sker inskolningen *under* utbildningstiden.

Genom de förbättringar av gymnasieskolan som vi föreslår skulle elevernas studiemotivation öka och de miljarder samhället satsar på utbildning utnyttjas på ett bättre sätt.

Fördelarna med den varvade utbildningen sammanfattas på följande sätt:

a) Den ger möjlighet att omedelbart tillämpa vad man lär i skolan.

b) Den ger självinlärda kunskaper om hur samhället fungerar.

c) Man får lättare att förbereda sig för sin yrkesroll. Varvad utbildning skulle bli ett utmärkt komplement till dagens yrkesvägledning.

d) Skolsamhällets isolering skulle brytas.

e) Varvad utbildning skulle balansera gymnasiets teoretiska slagsida.

f) Den skulle betyda bättre kontakt mellan generationerna. Arbeta tillsammans med äldre ger naturliga generationskontakter.

Med hänvisning till ovanstående hemställes

att riksdagen hos regeringen hemställer om att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att framlägga förslag angående förändring av gymnasieskolan, innebärande införande av treterminssystem med obligatorisk praktiktermin i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 27 januari 1976

ANNA ELIASSON (c)

PÄR GRANSTEDT (c)

ARNE FRANSSON (c)

OLOF JOHANSSON (c)
i Stockholm

GÖSTA ANDERSSON (c)
i Nybro

CHRISTINA ROGESTAM (c)